

народження. І коли дорослій людині розповідають якусь історію, вона несамохить шукає для себе позитивний рольовий відповідник в сценарії» [1]. Додамо, що дитина-читач так само шукає в тексті позитивний рольовий відповідник для себе і надихається героями, які успішно долають своїх кривдників: нейтралізують їхній вплив, позбавляються їх а чи й налагоджують з ними стосунки, що також буває, хоч і рідше. Усвідомити потенціал читання і вплив літературних образів на особистість допомагає також промовистий приклад, наведений М. Пухнером у праці «Писаний світ. Як література формує історію» (Темпора, 2022): можливо, Александр Македонський ніколи б не завоював пів світу і не став найвидатнішим полководцем усіх часів, якби не полюбив з дитинства «Іліаду» Гомера. «Його спонукали не лише читати й вивчати цей текст, а й також відтворювати його. Александр як читач помістив себе в цю оповідь, розглядаючи власне життя та шлях його розвитку у світлі Гомерового Ахілла. Александр Македонський уславився як неймовірний правитель. З'ясувалося, що він також був неймовірним читачем» [2, с. 25], – ось у чому секрет: помістити себе в оповідь. Згадаймо, скільки дітей в усьому світі після виходу першої книги Дж. Ролінг про Гаррі Поттера з надією заглядали до поштових скриньок, очікуючи на лист із Гогвортса – це є свідченням не лише довірливості маленьких читачів до писаного тексту, а й дієвості механізму ототожнення себе із персонажем (як правило, головним і позитивним). І це перетворює читання на потужний інструмент в руках учителя, який дозволяє впливати на особистості дітей, зокрема з метою протидії булінгу, пропонуючи їм відповідні книжки та допомагаючи у формуванні власних антибулінгових стратегій на основі прочитаного.

Таким чином, незаперечним є потенціал читання для протидії булінгу в освітньому середовищі. Вдало підібрані історії з прикладами булінгу та його успішного подолання – корисний матеріал для бібліотерапії та корекції поведінки молодших школярів у закладі освіти. Такі форми роботи здатні сприяти не лише вирішенню психологічних проблем та комплексів учнів, а й прищепленню любові до книги, читання, літератури як виду мистецтва.

Список літератури

1. Покальчук В. Чому ми взагалі слухаємо інших людей? *Дзеркало тижня*. Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/HEALTH/chomu-mi-vzahali-slukhajemo-inshikh-ljudej.html> (Дата звернення: 14.10.2023).

2. Пухнер М. Писаний світ. Як література формує історію / пер. з англ. Андрія Бондаря. Київ: Темпора, 2022. 460 с.

3. Форнасарі Е. Здолай булінг разом із героями казок / пер. з англ. Алли Ващук. Львів: Видавництво Старого Лева, 2022. 72 с.

УДК 821.161.2.09:929Сумцов

Загородня А. А.

доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу історії та філософії освіти
Інституту педагогіки НАПН України,
<https://orcid.org/0000-0003-2418-1670>

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ІДЕНТИЧНОСТІ НАЦІЇ

Питання культурної ідентичності досліджується в надзвичайно широкому тематичному полі: в контексті становлення української політичної нації, національно-державної ідентичності, розвинутого та консолідованого громадянського суспільства, національної безпеки України, стратегічних пріоритетів державної політики, завдань полікультурної освіти, існування національної культурної самобутності у системі європейських ціннісних координат тощо. Кожний з нас належить своїй культурі і має генетичний код суспільства, що визначає його цілісність, ідентичність, здатність до самовідновлення і розвитку. Культурна антропологія включає в себе етнографію, що

збирає матеріал про окремі культури, етнологію, що теоретично узагальнює цей матеріал, загальні антропологічні теорії, відомості з області лінгвістики, археології, історії суспільства і культури.

Формування і розвиток сучасної світоглядно-методологічної парадигми освіти неможливе без філософії освіти як теоретичної основи людського світобачення, без розуміння філософії як життєвого завдання. Тому в наш час зростає попит на оволодіння соціально-антропологічними ідеями в українській філософії освіти кінця XIX початку XX століття щодо соціокультурної ідентичності.

Зокрема період з 1917 по 1991 рр. знаменується значним піднесенням проблеми осмислення української культурної ідентичності в соціально-антропологічних ученнях філософів, письменників, педагогів та науковців. Микола Сумцов належить до тих учених, наукова спадщина яких становить «золотий фонд» української народознавчої наукової літератури, які на зламі XIX – XX століть на високому фаховому рівні представляли українську науку в Європі. Професор, член кореспондент і академік трьох високих наукових установ, він своєю працею на ниві науки за далеко несприятливих політичних умов того періоду утверджував право українського народу та його культури на окремішність існування, необхідність їх вивчення і узагальнення. Серед його поціновувачів свого часу були Ф. Вовк, М. Грушевський, Д. Дорошенко, М. Драгоманов, М. Міхновський, В. Петров, О. Пипін, О. Потебня, І. Франко та багато інших видатних українських і зарубіжних дослідників. Чітка і послідовна громадянська та політична позиція, любов до всього українського – мови, культури, літератури, народу, загалом український патріотизм, висока внутрішня моральність, порядність та інтелігентність, іншими словами – все те, що так не вписувалося в радянський менталітет і спосіб життя, і спричинилося до того, що вже в радянський час на ім'я професора М. Сумцова було накладено негласне табу, його праці зберігались у спецфондах, не перевидавалися, і навіть посилатися на них інакше як з критикою – було заборонено. В офіційному висновку на книгу «Українська культура». М. Сумцов разом із Б. Грінченком, Ф. Вовком, Д. Яворницьким, Д. Багалієм та іншими видатними дослідниками був визначений як «буржуазний діяч української культури з націоналістичними, антинауковими поглядами». В усіх наукових працях, особливо з історії України та української культури, він виступав послідовним українським патріотом. Це був той час, коли саме Харків був духовною столицею українського національно-визвольного руху – в столиці Слобожанщини працювало багато українських вчених, які генерували ідею українського національного культурного відродження. Літературознавство, етнографія, фольклористика, історія, педагогіка, мистецтвознавство, музеєзнавство, бібліографічні дослідження, бібліотечна справа – перелік наукових дисциплін, у галузі яких працював М. Сумцов, можна продовжувати далі.

Список літератури

1. Бакальчук В.О. Культурна самобутність як фактор національної безпеки України: гуманітарний аспект [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mydisser.com/en/catalog/view/386/822/7453.html>

2. Загородня А.А. Теоретико-методологічні засади осмислення соціально-антропологічного коду української філософії освіти в основі концепції людини М. Шлемкевича. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 86. С. 12-16. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2023.86.1> Режим доступу: <http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2023/86/1.pdf> <https://lib.iitta.gov.ua/735222/>

3. Шаповал Ю. Україна XX століття: особи та події в контексті важкої історії. – К.: Генеза, 2001. – С. 192–193.